

1. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כה עמוד ב
ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב: אבל חייב בסוכה. - פשיטא! - מהו דתימא: הואיל ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב: מצטער פטור מן הסוכה - האי נמי מצטער הוא, קמשמע לך: הני מילי - צערא דממילא, אבל הכא - איהו הוא דקא מצטער נפשיה, איבעי ליה ליתובי דעתיה.

2. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כו עמוד א
רבא שרא ליה לרבי אחא בר אדא למגנא בר ממטלתא משום סרחא דגרגישהא. רבא לטעמיה דאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה. - והא אן תנן: חולין ומשמשיהם פטורים מן הסוכה. חולה - אין, מצטער - לא! - אמרי: חולה - הוא ומשמשי פטורים, מצטער - הוא פטור, משמשי לא.

3. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו הלכה ב
חולים ומשמשיהן פטורים מן הסוכה, ולא חולה שיש בו סכנה אלא אפילו חש בראשו ואפילו חש בעיניו, מצטער פטור מן הסוכה הוא ולא משמשי, ואיזה הוא מצטער זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני הרוח או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהן או מפני הריח.

4. רבינו מנוח - ספר המנוחה הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו הלכה ב
ויש לתת טעם ולומר דהאי דאזלין במצות סוכה לקולא לפטור מצטער יותר משאר מצות משום דכתיב תשבו ודרשינן תשבו כעין תדורו שאותו שרגיל בביתו לאכול הוא מחוייב בסוכה וחולה שאין בו סכנה לא מטרחינן ליה לאכול אם מזיק לו המאכל או אם מצטער הוא ורוצה לאכול תחת האויר אה"נ לא מטרחינן ליה לאכול בסוכה. אבל מצטער בשאר מצות לא פטרינן ליה ...

5. שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תרפז
שאלת ממני על מה שנהגו להסתפר בראש חדש אייר אם הוא מנהג הגון או לא.
תשובה אנא עבידנא עובדא בנפשי ואני מסתפר כל חדש ניסן ור"ח אייר וכן נהגו רוב העולם והטעם כיון שהם אסורים בהספד ובתענית אין אבילות זה שהוא תלוי במנהג נוהג ... שהרי עיקר איסור התספורת אינו מן הדין אלא ממנהג ואתי מנהג ומבטל מנהג בטעמא כל דהו. תו איכא טעמא דאיכא צער בגידול השיער למי שרגיל להסתפר ולא עדיף האי מנהגא ממצות עשה של סוכה דקיי"ל מצטער פטור ...

6. שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תכה (תתסז)
שאלת ממני אודיעך דעתי על מה שאמרו רז"ל חייב אדם להשלים פרשיותיו עם הצבור אם היה סומא או חולה בעיניו ואין יכול לקרות אם הוא מחוייב ללכת אצל אחר שיקרא והוא ישמע וכן אם אינו יודע לקרות אם פטור מחיוב זה.... ולענין החולה רואה אני שהוא פטור לגמרי ולא יהא אלא מצטער שהוא פטור מן הסוכה שהיא מצות עשה של תורה....

7. קובץ שעורים חלק ב סימן מו
א) בתשובות הגאונים - ליק תרכ"ד - סימן נ"א "וחולה שאין יכול להתפלל, אם כבד עליו החולי הוא ומשמשי פטורין, דילפינן מסוכה, דחולה ומשמשי פטורין, ומצטער הוא פטור ומשמשי חייבין", והיינו בחולה שאין בו סכנה, דאי ביש בו סכנה לא צריך למילף מסוכה, והטעם דמשמשי פטורין, משום דעוסקין במצוה, וצ"ע, דלפי"ז חולה ומשמשי פטורין מכל המצוות ומסוכה לכאורה אין ראייה, דהתם טעמא מתשבו כעין תדורו, ואפילו שומרי פירות פטורין מסוכה מה"ט, מוכח מזה, דהמשמשיין אין בהן טעמא דתשבו כעין תדורו, והא דפטורין הוא מטעמא דעוסקין במצוה. ולפי"ז גם בחולה עצמו שייך טעמא דעוסק במצוה, דמצות השבת גופו גם עליה דידיה רמיא, ואינו דומה לאבידת ממון דאיתא במחילה, וכן כתב בשו"ת בשמים ראש סי' צ"ד, וכן נראה מדברי הפוסקים בהל' תפילין, דמי שיש לו מכה או מיחוש בראש שגילוי הראש יזיק לו, פטור מלהניח ש"ר אלא שיכול לסמוך על דעת הרשב"א, שאין חציצה פוסלת בש"ר, וצריך להניח על ראש מכוסה.

8. שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן ריט
הח"י עמד על סוגיית הש"ס סוכה כ"ו ע"א דקאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה ופריך הש"ס מהא דתנינן חולה ומשמשיהן פטורים חולה אין מצטער לא, והקשה הח"י דהא מפורש במשנתנו דמצטער פטור דמה"ט תנן שם כ"ט דאם ירדו גשמים כדי שתסרח המקפה דפטור וליכא טעם אחר רק משום מצטער וא"כ מה חידש רבא, ועוד איזה הוכחה, ובנה מזה יסוד לעצמו דטעם פטור חולה שאב"ס ומצטער של ירידת גשמים הוא משום דכל היכא שהמצוה תגרום לו חולי שאב"ס והיא בקום ועשה פטור מלקיימה ע"כ כיון דמבואר בע"ז כ"ח וברמ"א יו"ד סי' רס"ב ס"ב דצער גדול דינו כחולי שאב"ס, וכן באו"ח סי' שכ"ח סי"ז, מש"ה הוצרך רבא לחדש דין דמצטער וכו' אפי' צער שאינו בגדר חולי מכ"מ פטור מסוכה, וזה מחודש רק בסוכה מתשבו כעין תדורו, אבל גשם דינו כצער גדול ודינו כחולי שאב"ס שפטור בכל התורה במצוה דקו"ע, וכמו צינה במדינתנו דאמרינן בצינה הכל חולים אצל צינה יע"ש האריך קצת לחזק דבריו אבל האמור ע"כ הוא תמצית שיטתו.

9. ספר אור זרוע חלק ב - הלכות ערב שבת סימן ו
ונראה בעיני דה"ה אם הגשמים יורדים עליו ומצטער או שזרחה עליו חמה ושורפתו. כגון בתקופת תמוז שמותר לו לצאת מן הספינה לתוך העיר וק"ו מסוכה שחייב לאכול בה אעפ"כ תנן ס"פ הישן ירדו גשמי מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה ... ועוד מצינו שכבוד הבריות דוחה כלאים דרבנן דאיתא בירושלמי דכלאים פרק אין אסור הרי שהיה מהלך בשוק ונמצא לבוש כלאים תרין אמוראין חד אמר אסור וח"א מותר מאן דאוסר דבר תורה ומאן דמתיר כדא"ר זירא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בל"ת....

10. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד ב
תא שמע: גדול כבוד הבריות שדוחה [את] לא תעשה שבתורה. ואמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! - תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו דלא תסור. אחיכו עליה: לאו דלא תסור דאורייתא היא! אמר רב כהנא: גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה, כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן.

11. שו"ת בשמים רא"ש צד

ושאלתני, אשתך אינה יכולה לסבול המרור החד שהוא התמכך, כי לא נמצאים בעירך ההודת ועלשך וכשתאכל כוית ממנו תחלה אם יום או יומיים, והיפול למשכב, ויהפוך תגן לצער, ושאלת שאתן לך בזה עצה. תשובה. לא מבעי מרור דלא אברירא הלכתא, כדברי מי, אי נשים בראשון חובה או רשות, ונמצא למיד רשות, ודאי דלא מחייבין למיעבד זכר למקדש לרשות שלהם. אלא אפילו מצוה למיד מצוה בזמן הזה דאורייתא פטור. דאמרי בסוכה הוללים ומשמשיהם פטורים מן הסוכה, לא הולל שיש בו סכנה אלא אפילו אין בו סכנה. ולא דוקא סוכה, שאפילו מצטער בעלמא פטור, דהשבו כעין תדירו כתיב, אבל להכי נקיש שאין בו סכנה. למילף מיניה בעלמא, דהתורה לחיים ניתנה, ואין זה דרכי נעם. ועוד, דהאי נמי מצוה גדולה להכביר טופו מכל חולי, ונפק במצוה הוא ופטור משאר מצוות עשה. ולא נאמיה סכנה אלא לעבור על איסור דאורייתא, שכל זמן שלא הגיע עד שערי מות, אין זה מן העשה הרוחה לאו. הא למה זה דומה, לכתובי ספרים תפילין ומזוזות שפטורים מכל המצוות, ומצוה גדולה עבדי הכות הדברים תלויה בהם, ואין דוחה שום לאו, ואפילו שכוח דרבנן, אינן יכולין לעבור, וכן תמצא שבשעת השמד היו צריכין למסור נפש אפילו בדבר קל בקום עשה, וכל מצוות עשה פטורים מן הדין.

12. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קעב (בשו"ת בנין שלמה סימן מז, הוא מעלה אותו סברא ודוחה שיטת הבשמים ראש)

נשאלתי באחד שהיה חולה במחלת שטות והוא בבית החולים ונרפא אבל הרופאים אומרים שצ"ל שם עוד איזה שבועות תחת השגחתם כדי שלא יתקלקל חייו, אם צריכים להוציאו משם כדי שיקיים מצות שופר שבבית החולים אי אפשר. והשבתי שלע"ד אין צריכים להוציאו כי על עשה גם אונס ממון יותר מחומש נחשב אונס לפטור ואולי גם בפחות... וא"כ כ"ש זה שעדיף להאדם אף מחומש ממון ויותר שהיה מוציא להתרפא אף כל ממונו שנחשב אונס ממצות עשה דשופר ופטור.

13. אור שמח הלכות סנהדרין פרק טו : [א] ואין האשה נסקלת ערומה וכו' :

פסק כחכמים (סנהדרין מ"ה ע"א) דאמרי הואיל וכתוב ומהבת לרעך כמון ברור לו מיתה יפה, בזיונה דאינש עדיפא ליה טפי מניחא דגופא, ולא שייך זה להא דפליגי אמוראי בפ"ק דבתרא (ב"ב ט' ע"א) אי בודקין לכסות ואין בודקין למזונות, או דילמא אפכא, דשם הלכה כמ"ד דאין בודקין למזונות, משום דהא מצער ליה והא לא מצער ליה, הרי דצערא עדיפא מבזיונה, מלבד דאינו דומה, דהא מיתה אפושית צערא הוי, ובזיונה עדיפא לה. אולם האמת נראה דאין ה"נ דבזיונה עדיפא מצערא, רק נתבונן, ביש לו ואינו רוצה להתפרנס פליגי תנאי... דבזיון הוא הרגש פנימי בנפש וכי יקר אצלו ממונו מבזיונו אין זה בזיון אצלו, לכן אמרינן דאין בודקין למזונות, דאף אם רמאי הוא ויש לו וקא מצער נפשו ג"כ צערא אית ליה, לא כן כסות, הלא אם יש לו והוא רמאי אין לו בזיון כלל, דאינו נרגש כלל מהעדר הבגדים, וכן כי מחויב הבעל לזון ולכסות את אשתו החיוב אף שאיננה רוצית לעשות לזון עצמה ולכסות בשרה, א"כ הוי קו"ח מזון מכסות, וכמו דיליף במכילתא משפטים (נזיקין פ"ג ד"ה שארה), אבל לעולם בזיונה דאתא מעלמא גדולה מצער בעלמא, ולכן מצאנו דכבוד הבריות דוחה לדבר תורה בשב וא"ת, ולכן אלו היה כלאים כשהיה לבוש בשוק שב ואל תעשה היה נדחה מפני כבוד הבריות, כדאמרו ברכות פרק מי שמתו (י"ט ע"ב), ומצטער לא מצאנו דנדחה שום מצוה מפני צערא, אדרבא בסוכה דוקא כתיב תשבו כעין תדורו, למיפטר מצטער (סוכה כ"ה ע"ב), ובלילה ראשונה יש פוסקים דאינו נפטר, דממצה ילפינן, אין זה רק כמו שבארנו, דבזיון גדול מצערא, ודוק: ובזה בטלו דברי מי שרצה לפקפק דמצטער יהיה מותר בכל איסורים דדבריהם...

14. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

דתניא: זה אלי, ואנוהו - התנאה לפניו במצות; עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בבלר אומן וכורכו בשיראין נאין.

15. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כט עמוד ב

/משנה/. לולב הגזול והיבש - פסול.

16. רש"י מסכת סוכה דף כט עמוד ב

יבש - דבעינן מצוה מהודרת, דכתיב (שמות טו) ואנוהו.

17. תוספות מסכת סוכה דף כט עמוד ב

ומפרש בגמרא משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אלי ואנוהו דאין ואנוהו אלא לכתחלה ולא מיפסל בהכי כדמוכח פ"ק (לעיל דף יא): דאמרי רבנן לולב מצוה לאוגדו משום שנאי זה אלי ואנוהו לא אגדו כשר

18. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מא עמוד א

אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתנגה עליו, ורחמנא אמר: ואהבת לרעך כמוך.

19. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה פרק א - לפני אידיהן דף ג עמוד א-ב

אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה... מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר: ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו. מקדיר, והא אמרת: אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי עם בריותיו! משום דישאל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא. והאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה! נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי...